

- Lipták, Lubomír. 1999. „Rošády na piedestáloch.“ Pp. 311–350 in Lubomír Lipták. *Storočie dlhšie ako sto rokov*. Bratislava: Kalligram.
- Malý sociologický slovník. 1970. Praha: Svoboda.
- Petrusek, Miloslav. 1969a. *Sociometrie. Teorie, metoda, techniky*. Praha: Svoboda.
- Petrusek, Miloslav. 1969b. „Sociální kontakty a sociopreferenční orientace.“ Pp. 401–22 in Pavel Machonin a kol. *Československá společnost. Sociologická analýza sociální stratifikace*. Bratislava: Epoque.
- Petrusek, Miloslav (pseudonym Petr Grňa). 1986. *Alternativa. Úvahy o postavení sociologie v nealternativní společnosti*. Samizdatová publikace.
- Petrusek, Miloslav. 1992. „Dvojí renesance československé sociologie.“ *S-Obzor* 1 (2): 6–14.
- Petrusek, Miloslav. 1993. *Teorie a metoda v moderní sociologii*. Praha: Karolinum.
- Petrusek, Miloslav. c2003. „Životopis.“ [online]. Praha: FSV UK [cit. 12. 11. 2006]. Dostupné z: <<http://tucnak.fsv.cuni.cz/~petrusek/czech/zivotopis.html>>.
- Petrusek, Miloslav. 2006. *Společností pozdní doby*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Petrusek, Miloslav, Alena Miltová, Alena Vodáková (eds.). 1994. *Sociologické školy, směry, paradigmaty*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Šmíd, Milan. 2000. „Duální systém a veřejnoprávnost na tapetě.“ [online] *Louč* (7) 9. 10. 2000 [cit. 12. 11. 2006]. Dostupné z: <<http://www.louc.cz/louc7.html>>.

Osobní kontakty Miloslava Petruska s polskými sociology 1990–2006

Vztah profesora Miloslava Petruska k polské sociologii by mohl být námětem rozsáhlého článku, a ne pouze několikastránkové příležitostné poznámky. Pohled nejen do bibliografie a bibliografických poznámek, ale také do samotného textu mnoha jeho knih a článků ukazuje, že polskou sociologii systematicky čte, dobře zná a vysoko oceňuje. Petrusek také rád a často recenzuje polské publikace. Při četbě jeho recenzí a zpráv lze získat dojem, že někdy s polskou vědeckou tvorbou nakládá jako s jakýmsi kontrastním vzorcem, či dokonce křivým zrcadlem, v němž se odrážejí údajné nedostatky české sociologie. K její kritice byla několikrát využita i má vlastní tvrzení, ač nesdílím Petruskův silně kritický názor na české společenské vědy. Také téma jeho přímých kontaktů s polskými vědci (nejen sociology) by vyžadovalo důkladnější zpracování s ohledem na různorodost Petruskovy činnosti současně v roli vědce i administrátora vědy: děkana Fakulty sociálních věd UK a poté prorektora Univerzity Karlovy. Vzhledem k tomu mi nezbyvá nic jiného než zúžit záběh tohoto textu na osobní kontakty Miloslava Petruska s vybranými polskými sociology z Lublinu, Toruni a Varšavy.

Mezi polskými přáteli hlavního protagonisty tohoto textu si zvláštní pozornost zasluhují dvě osoby, prof. Jadwiga Mizińska z Lublinu a prof. Edmund Mokrzycki z Varšavy. Prvně jmenovaná v tomto čísle SČ o svých kontaktech s Petruskem píše sama. S Edmundem Mokrzyckim se Petrusek seznámil na konci 80. let, poté co se v prosinci 1987 stal zaměstnancem Ústavu pro filosofii a sociologii ČSAV. Jako pra-

covník tohoto ústavu se mohl v letech 1988 a 1989 zúčastnit dvou zahraničních vědeckých konferencí o sociologické teorii – jedna z nich se konala v Moskvě a druhá ve Varšavě, kde navázal kontakt s Mokrzyckim. Když na počátku 90. let přijel na dvoutýdenní pobyt na New School for Social Research do New Yorku, ukázalo se, že polský sociolog bydlí ve vedlejších pokojích a jako dobrý znalec Spojených států i New Yorku může Petruskovi dělat průvodce. Vzájemné vztahy mezi oběma sociology trvaly až do Mokrzyckého smrti v roce 2001 – pravidelně si psali a vyměňovali si knihy i články. Jak se zdá, dobře si spolu rozuměli. V našich rozhovorech mnohokrát vyšla najevo Petruskova úcta a sympatie k Mokrzyckému jako člověku, který mu v Polsku (vedle Mizińskiej) byl nejbližší, a smrt polského přítele jej hluboce zarmoutila. (Informace o kontaktech svého muže s Edmundem Mokrzyckim mi poskytla e-mailem dr. Alena Miltová.)

Dále je třeba zmínit kontakty Miloslava Petruska se sociology z Univerzity Mikuláše Koperníka v Toruni, především s prof. Włodzimierzem Winclawskim, historikem sociologie a znalcem českých a slovenských sociálních věd, který je autorem monografie o Antonu Štefánkovi [Winclawski 1991]. Prof. Winclawski se s Petruskem poprvé setkal během svého pobytu v Praze v září roku 1990 (je možné, že je seznámili Winclawského brněňští přátelé, k nimž patřil Lubomír Nový). Od té doby si spolu psali a vyměňovali si literaturu; Winclawski posílal knihy z oblasti historie polské sociologie, Petruska publikace týkající se dějin sociologie české, včetně spisů T.G. Masaryka, které tehdy začaly vycházet. Roku 1995 se Winclawskému dostalo od Petruska pozvání a srdečného přijetí v Praze na konferenci o dějinách české sociologie během komunismu. Na podzim téhož roku se v Toruni uskutečnila konference „Ve službě společnosti nebo moci?“ věnovaná polské sociologii v období „reálného socialismu“, jíž se zase zúčastnil Petruska [srov. Petruska 1996a]. Kontakty s Petruskem Winclawskému velmi pomohly v jeho vědecké práci, ježto díky nim mohl snáze navázat spolupráci s některými českými institucemi a osobami. Mimo jiné tak získal přístup k materiálům týkajícím se Mariana Zdziechowského, polského slavisty, historika kultury a historiozofa (1861–1939), uloženým v pražských archivech. S postupem doby se intenzita vzájemných vztahů snižovala a v posledních letech téměř ustaly, avšak díky Petruskově pomoci coby prorektora UK se ještě podařilo zařídit roční studijní pobyt v Praze pro tři magisterské studenty sociologie z toruňské univerzity. (Informace o kontaktech Miloslava Petruska s Włodzimierzem Winclawskim a Januszem Muchou pocházejí z telefonických rozhovorů, které s nimi vedl autor.)

Přes Włodzimierze Winclawského navázal kontakt s Miloslavem Petruskem prof. Janusz Mucha, který tou dobou působil v Toruni. Během svého pobytu v Praze, kam přijel kvůli dvěma přednáškám na Středoevropské univerzitě, která tehdy sídlila v českém hlavním městě, měl předat Petruskovi, v té době děkanovi Fakulty sociálních věd UK, zázilku od Winclawského. Po příchodu na sekretariát děkana se od sekretářky dozvěděl, že děkan je zaneprázdněn a nemůže ho přijmout. Avšak Petruska zaslechl přes dveře polštinu a vyšel ven, aby si s polským hostem promluvil. Tak se seznámil s Muchou, jehož práce pochopitelně dobře znal. Od té doby udržují kon-

takt, zejména e-mailový (a Janusz Mucha se občas stával prostředníkem mezi Petruskem a Winclawským, který toto médium používá velmi úsporně). Příležitostí k novému setkání Muchy s Petruskem byl jeden z gellnerovských seminářů, které v Praze organizují Jiří Musil a Petr Skalník.

Když Mucha poslal Petruskovi výtisk knihy o poválečných osudech sociologie v zemích střední a východní Evropy, kterou vydal společně s Mikem Keenem [Mucha, Keen 1995], Petrussek napsal recenzi na její polské vydání, v níž zaujal kritické stanovisko zejména k článku Eduarda Urbánka o vývoji české sociologie [Petrusek 1996b]. Mucha proto Petruska požádal, aby napsal článek o české sociologii do dalšího svazku, který tehdy společně s M. Keenem připravovali a který se tentokrát zaměřoval na vývoj společenských věd ve střední a východní Evropě po pádu komunismu [Petrusek 2004].

Také mé vlastní kontakty s profesorem Petruskem vděčí za svůj začátek vědecké činnosti profesora Winclawského, neboť poprvé jsem se s ním setkal na konferenci „Ve službě společnosti nebo moci?“ pořádané Winclawským na podzim roku 1995. Přednesl jsem na ní příspěvek o vztazích mezi polskou a českou sociologií před rokem 1968, který vzbudil laskavý zájem českého hosta [upravená verze vyšla jako Kílias 2001]. K našemu dalšímu setkání došlo již v prosinci 1995, kdy jsem v rámci meziuniverzitní výměny strávil týden v Praze jako host katedry sociologie FF UK. Od té doby jsem Prahu navštěvoval pravidelně a Miloslav Petrussek mi nejen dovozoval těšit se z jeho vždy milé společnosti, ale mnohdy také organizoval technickou stránku mého pobytu (a to dokonce i tehdy, když mé příjezdy souvisely s účastí na akcích organizovaných jinými institucemi než FSV UK, jako byla konference Ústavu T. G. Masaryka v září 1997 nebo rádlovská konference v únoru 2002).

Obzvláště důležitý byl můj třítydenní pobyt v červnu roku 1999, během kterého jsem sbíral materiály pro knihu o české sociologii národa v meziválečném období. Díky Petruskovi se mi podařilo obnovit kontakty s prof. Janem Zouharem a dr. Helenou Pavlincovou, mně již známými díky společné účasti v aktivitách Ústavu T. G. Masaryka, kteří mi umožnili přístup do příslušných archivů. Odvolání na jeho jméno mi rovněž pomohlo získat si náklonnost pracovníků Archivu Akademie věd České republiky. Petruskova pomoc po vědecké i organizační stránce byla nedocenitelná také během několika mých pražských pobytů, které sloužily shromáždění materiálů pro mou následující publikaci (ten hlavní se uskutečnil na podzim roku 2000). Není proto nijak překvapivé, že obě mé knihy obsahují poděkování Miloslavu Petruskovi za jeho všestrannou pomoc a neméně významné přátelské povzbuzování do práce [Kílias 2000: 3, 2004: 8].

Pouze jednou, v roce 2002 (pamatují-li se dobře), jsem měl příležitost setkat se s prof. Petruskem na svém mateřském Institutu sociologie Varšavské univerzity (kde pobýval jako host Fakulty společenských věd), ač vím, že v době, kdy jsem ho již znal, navštěvoval také Krakov. Vedle osobních setkání nás nyní spojuje e-mailová i poštovní korespondence a také si navzájem vyměňujeme publikace. Miloslav Petrussek systematicky sleduje polskou vědeckou produkci v oblasti dějin sociologie a sociologické teorie, stejně jako na poli široce chápaných kulturních studií a lite-

rární vědy. Také si organizačně vypomáháme v souvislosti s naším členstvím v národních vědeckých společnostech – v Petruskově případě v Polské sociologické společnosti, v mém případě v Masarykově české sociologické společnosti. Povaha našich vzájemných vztahů se změnila a už dávno překročila rovinu čistě formální vědecké spolupráce. Avšak téma, co pro mne znamená přátelství Miloslava Petruska, už nepatří do tohoto textu.

Jarosław Kilias

Literatura

- Kilias, Jarosław. 2000. *Narodowość jako problem naukowy. Naród w socjologii czeskiej okresu międzywojennego*. Warszawa: Scholar.
- Kilias, Jarosław. 2001. „Okno na świat’ (Socjologia w Polsce i Czechosłowacji przed rokiem 1968).“ *Mysł Socjaldemokratyczna* 2001 (2): 99–105.
- Kilias, Jarosław. 2004. *Wspólnota abstrakcyjna. Zarys socjologii narodu*. Warszawa: IFiS PAN.
- Mucha, Janusz, Mike F. Keen (eds.). 1995. *Socjologia Europy Środkowo-Wschodniej 1956–1990*. Warszawa: IFiS PAN.
- Petrusek, Miloslav. 1996a. „Nejen o dvou polských vědeckých konferencích.“ *Sociologický časopis* 32 (1): 113–116.
- Petrusek, Miloslav. 1996b. „Janusz Mucha, Mike F. Keen (eds.): Socjologia Europy Środkowo-Wschodniej 1956–1990.“ *Sociologický časopis* 32 (1): 97–99.
- Petrusek, Miloslav. 2004. „Socjologia w Republice Czeskiej po roku 1989.“ Pp. 127–141 in Janusz Mucha, Mike F. Keen (eds.). *Pierwsze lata suwerenności. Socjologia Europy Środkowo-Wschodniej o krajach tego regionu*. Warszawa: IFiS PAN.
- Winclawski, Włodzimierz. 1991. *Łud, naród, socjologia. Studium o genezie socjologii słowackiej*. Toruń: Uniwersytet Mikołaja Kopernika.

Gentleman, jakých je málo

„Není boha mimo Boha, ale Petrusek je Petrusek.“ Takto zakončil své vystoupení jeden z účastníků konference, která se uskutečnila na Univerzitě Karlově v Praze 13. října 2006 při příležitosti 70. narozenin profesora Miloslava Petruska. Konferenci uspořádal Institut sociologických studií Fakulty sociálních věd a katedra sociologie Filozofické fakulty UK.

Sám jubilant zvolil za téma jednání „Chaos a řád ve společnosti a v sociologii“. Pozvánky uváděly pouze tolik, že je třeba se vystříhat chvalozpěvů na oslavence. To ostatní bylo ponecháno na přednášejících, mezi kterými profesor Petrusek chtěl vidět (a slyšet) své přátele, kolegy, bývalé studenty a spolupracovníky.

Neskrývám, že jsem se cítila vyznamenána a poctěna tím, že jsem byla také zahrnuta do této společnosti. Nikdy dříve jsem neměla odvahu si pomyslet, že se